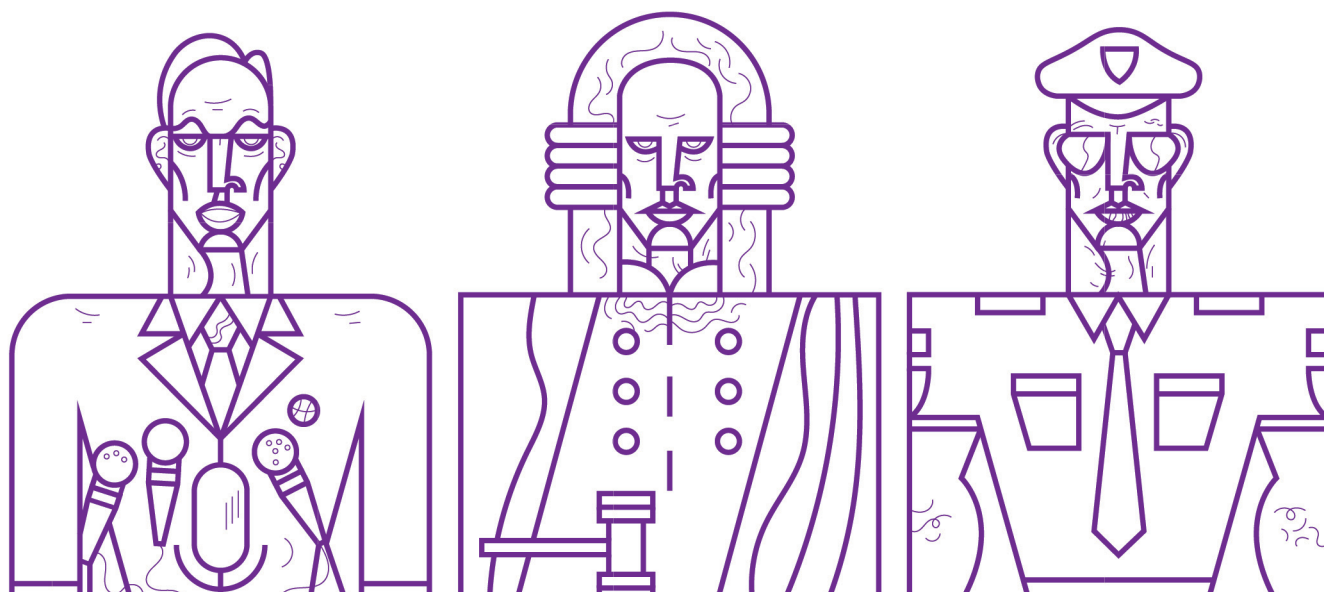

PROCJENA NAPRETKA BOSNE I HERCEGOVINE U ISPUNJAVANJU POLITIČKIH KRITERIJUMA
U PREGOVORIMA SA EU

Drugi dio: Pravosuđe

AUTORI/KE: EDIS FOČO, AIDA AJANOVIĆ, TIJANA CVJETIČANIN
ISTRAŽIVAČ: EDIS FOČO

ZaštoNe?

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

PROCJENA NAPRETKA BOSNE I HERCEGOVINE
U ISPUNJAVANJU POLITIČKIH KRITERIJUMA
U PREGOVORIMA SA EU

Drugi dio: Pravosuđe

AUTORI/KE: EDIS FOČO, AIDA AJANOVIĆ, TIJANA CVJETIĆANIN
ISTRAŽIVAČ: EDIS FOČO

SARAJEVO, DECEMBAR 2018.

Sadržaj

UVOD	5
Zakonodavni i strateški okvir pravosuđa u BiH.....	7
Pravosudni budžeti u rukama izvršne vlasti.....	9
Nezavisnost i nepristrasnost pravosudnih institucija u BiH.....	11
Odgovornost pravosuđa u BiH.....	17
Profesionalizam i kompetentnost u pravosuđu u BiH.....	21
Efikasnost i kvalitet pravosuđa u BiH.....	25
Izvori i literatura	29
Metodologija	31
U.G. Zašto ne?	33

Uvod

Pravosuđe u Bosni i Hercegovini doživjelo je svoju veliku reformu 2004. godine. Uspostava Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu VSTV), kao i formiranje Suda Bosne i Hercegovine su bili jedan od glavnih pokretača reformi pravosuđa. Uspostavljanje VSTV BiH bio je i zahtjev Evropske unije, budući da je Evropska komisija u Studiji izvodljivosti¹ ovaj zahtjev postavila kao jedan od uslova za početak pregovora za zaključivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH.

U martu 2004. godine, entitetski premijeri i ministar pravde BiH su potpisali Sporazum o prenošenju određenih nadležnosti entiteta kroz utemeljenje Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, čime su stvorene pretpostavke za donošenje Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH, što je i učinjeno od strane Parlamentarne skupštine BiH u junu 2004. godine. Zakonom o VSTV BiH formiran je VSTV BiH u skladu sa evropskim standardima nezavisnosti, odgovornosti, efikasnosti i kvaliteta pravosuđa.

Danas, ova institucija u regionalnom kontekstu predstavlja pravosudno vijeće koje je u velikoj mjeri organizovano prema najvišim evropskim standardima navedenim u Mišljenju broj 10 Konsultativnog vijeća evropskih sudija (CCJE)²

Posljednjih deset godina, napravljeni su minimalni iskoraci u daljnjem reformisanju pravosuđa, što potvrđuje i izvještaj o provedbi Strategija za reformu sektora pravde u BiH za period od 2009. do 2013. godine.³ Novi strateški okvir za reformu sektora pravde usvojen je tek u septembru 2015. godine, i to za period od 2014. do 2018. godine, dok je Akcioni plan za njegovu sprovedbu usvojen tek u maju 2017. godine. Dodatni problem predstavlja i neusvajanje revidirane strategije za rad na predmetima ratnih zločina, na koju se čeka već nekoliko godina.

Danas se problemi pravosuđa prevashodno ogledaju u dugotrajnim sudskim procesima, te nedostatku transparentnosti i nezavisnosti pravosuđa.

Međunarodne organizacije upozoravaju da je pravosuđe slabo i zbog institucionalne fragmentiranosti i činjenice da entitetski zakoni nisu horizontalno harmonizovani.

Dodatno, kao izazov se postavlja i uspostava bolje kontrole imovine nosilaca pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini. Još uvijek su potrebni napor i kako domaćih institucija vlasti i akademske zajednice u BiH, tako i međunarodne zajednice, da se reforma sprovede do kraja kada je u pitanju pravosuđe u BiH.

¹Direkcija za evropske integracije u BiH, Studija izvodljivosti Evropske komisije za zemlje regiona, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4875&langTag=bs-BA>

²Consultative Council of European Judges, Mišljenje broj 10, Uputnik za delegaciju u BiH

³Konferencija ministara pravde u BiH, predsjednika VSTV BiH i Pravosudne komisije Brčko distrikta BiH, 29.01.2014.

Da bi se rad pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini poboljšao, potrebno je pristupiti usvajanju sljedećih preporuka:

- Revidirati postojeću Strategiju za reformu sektora pravde i Akcioni plan za njenu sprovedbu ili pristupiti usvajanju nove strategije.
- U što skorijem vremenskom periodu usvojiti Zakon o sudovima Bosne i Hercegovine kojim će BiH dobiti viši ili apelacioni sud.
- Usvojiti novi Zakon o VSTV-u BiH, kojim se će regulisati dalje navedena pitanja.
- Pitanje sukoba interesa unutar pravosudnih institucija potrebno je definisati Zakonom o VSTV-u, a naročito u svjetlu preporuka i zaključaka donesenih u okviru Strukturisanog dijaloga o pravosuđu u BiH (ograničenja u pogledu napredovanja članova/ica VSTV-a, u toku i neposredno nakon završenog mandata, ograničavanje biranja rukovodilaca sudova i tužilaštava za članove/ice VSTV-a, itd.).
- Pravila o sukobu interesa je potrebno proširiti na cijelo pravosuđe, kako bi obuhvatila sve nosioce pravosudnih funkcija.
- Pravilnik o orijentacionim mjerilima za rad sudija/nica i tužitelja/ica dodatno unaprijediti kako bi se osiguralo ne samo ispunjenje zadane norme već i kvalitet obavljenog posla.
- Usvojiti preostale preporuke Venecijanske komisije u vezi sa pravosuđem u BiH.⁴
- Osigurati transparentniji izbor sudija/nica i tužitelja/ica, kao i transparentniji sistem napredovanja sudija/nica i tužitelja/ica.
- Putem adekvatnog propisivanja procedure i ovlaštenja VSTV-a, omogućiti tačno i transparentno prijavljivanje imovine od strane svih nositelja/ki pravosudnih funkcija, poštujući pravo na njihovu privatnost, kao i uvesti efikasniju kontrolu provjere navoda i sprječavanje lažnog navođenja.
- Uvođenje sankcija za nepoštivanje dostavljanja finansijskih izvještaja, kako prilikom imenovanja sudija/nica i tužitelja/ica, tako i putem redovne periodične kontrole tokom trajanja njihovog mandata.
- Razmotriti proširenje obaveze dostavljanja finansijskih izvještaja na nosioce pravosudnih funkcija kako bi obuhvatila i obavezu dostavljanja imovinskih kartona, u širem smislu, što obuhvata i informacije o sticanju pokretne i nepokretne imovine u većem iznosu.⁵

U izvještaju koji slijedi pokušali smo dati kratak osvrt na stanje u najznačajnijim segmentima pravosuđa, predstaviti ključne nedostatke kao i preporuke za poboljšanje transparentnosti i efikasnosti rada pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini.

⁴Preporuke venecijanske komisije, Izvještaj br. CDL-AD(2010)004, http://www.mpr.gov.ba/organizacija_nadleznosti/planiranja_koordinacija/integracije/Misljenje%20VK%20-%20BJ.pdf

⁵USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 51.

Zakonodavni i strateški okvir pravosuđa u Bosni i Hercegovini

Zakonski okvir kojim se uređuje oblast pravosuđa u Bosni i Hercegovini obuhvata Zakon o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH, Zakon o sudu BiH, Zakon o tužilaštvu BiH, Zakon o sudovima Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o tužilaštvima FBiH, te Zakon o sudovima Republike Srpske i Zakon o Tužilaštvima Republike Srpske.

Pored zakonskog okvira, postoji i strateški. VSTV je donijelo svoj Strateški plan za 2014-2018. Strateškim planom VSTV-a definirana su četiri ključna načela na kojima se zasniva funkcionalno pravosuđe: efikasnost, kvalitet, odgovornost i nezavisnost.⁶

Također, drugi put za redom, BiH je usvojila i Strategiju za reformu sektora pravde u BiH za period od 2014. do 2018. godine⁷, i to početkom septembra 2015. godine.

Dokumentom je identificirano pet najvažnijih reformskih oblasti, i to: pravosuđe, pristup pravdi, podrška ekonomskom razvoju, izvršenje krivičnih sankcija i pitanja u vezi s koordinacijom, rukovođenjem i odgovornošću sektora pravde u BiH.

U martu 2004. godine, entitetski premijeri i ministar pravde BiH su potpisali Sporazum o prenošenju određenih nadležnosti entiteta kroz utemeljenje Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, čime su stvorene pretpostavke za donošenje Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH, što je i učinjeno od strane Parlamentarne skupštine BiH u junu 2004. Stoga je uspostavljen VSTV, kao nezavisno tijelo koje ima ovlaštenja po pitanju novih reformi unutar pravosudnog sistema u BiH, njegovog budžeta, kao i monitoringa rada sudova i tužilaštava.⁸

VSTV, u okviru svojih nadležnosti, zaduženo je i za prepoznavanje nedostataka unutar pravosudnog sistema u BiH. Nakon što iste utvrdi, VSTV upućuje Vijeću ministara Bosne i Hercegovine prijedloge izmjena i dopuna zakona i podzakonskih akata koji regulišu oblast pravosuđa, ili daje mišljenja na već predložene izmjene tih zakona i podzakonskih akata. Ukoliko Vijeće ministara BiH iste odobri, stavlja ih na dnevni red Parlamentarne Skupštine BiH, koja odlučuje o izmjenama i dopunama zakona koji se tiču poboljšavanja pravosudnog sistema u Bosni i Hercegovini.⁹

⁶ Strateški plan Visokog sudskog i tužilačkog vijeća u BiH, str. 5.

⁷ Ministarstvo pravde BiH, Strategija za reformu sektora pravde u BiH za period od 2014. do 2018. godine, Str. 13.

⁸ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u Bosni i Hercegovini, Član 22.

⁹ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u Bosni i Hercegovini, Član 17

Kako je već navedeno, VSTV daje svoja mišljenja na izmjene i dopune zakonskog okvira, i glavna dužnost mu je da unaprijeđuje nezavisnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini.¹⁰ I sam zakonodavni okvir usmjeren je ka obezbjeđivanju nezavisnosti pravosudnog sistema, što se ogleda i u činjenici da većina članova/ica VSTV-a nema nikakvu političku pozadinu. Izuzetak su članovi/ice koje bira Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, te Vijeće ministara BiH, a koji ne obavljaju pravosudne funkcije. Stali članovi/ice VSTV-a dolaze direktno iz pravosuđa, u smislu da su ili nositelji/ke pravosudnih funkcija ili članovi/ice advokatskih komora.¹¹

Država nema dovoljno institucionalnih kapaciteta da u potpunosti upravlja pravosudnim reformama. Ovo se najbolje može vidjeti iz desetogodišnjeg izvještaja o radu VSTV-a, koji se radio 2014. godine, kao i u strateškim ciljevima koji su uspostavljeni u izvještaju, a koji su usmjereni ka jačanju i popunjavanju institucionalnih kapaciteta unutar pravosuđa u BiH.¹²

Nova reforma pravosuđa u BiH nije trenutno u planu, ali VSTV kroz svoje djelovanje svakodnevno radi na unaprijeđenju postojećeg pravosudnog sistema u Bosni i Hercegovini.

Svakako treba istaći da je postojeći zakonski okvir, kojim se reguliše oblast rada i djelovanja pravosudnih institucija, potrebno dodatno unaprijediti. Pod ovim se, prije svega ima na umu donošenje novog zakona o VSTV-u kojim će se regulisati i pokušati prevazići izazovi identifikovani unutar pravosudnog sistema u BiH, a o kojima ćemo govoriti više u nastavku analize. Na pripremi novog zakona se radi već duže vrijeme, ali isti još uvijek nije usvojen.

Dodatno, kao dugogodišnji problem ističe se ne postojanje zakona o sudovima BiH, čijim bi se donošenjem uspostavio drugostepeni sud na državnom nivou. Pravna sigurnost, s jedne strane, i povjerenja građana u institucije BiH, s druge strane, glavni su razlozi zašto je potrebno što hitnije djelovati kako bi ovi zakoni bili usvojeni.

Iako je BiH unazad deset godina donosila strategije za reformu sektora pravde, sprovođenje istih ostalo je na nezavidnom nivou. Takva situacija je i sa Strategijom donesenom za period 2014-2018. Usvojena u septembru 2015. godine, svoj prvi Akcioni plan dobila je sa gotovo dvije godine zakašnjenja, u maju 2017. godine. Vremenski okvir za koji je donesena je pri svom kraju, a neke glavne mjere, kao što je osnivanje višeg suda BiH ili usvajanje novog Zakona o VSTV-u, ostale su nesprovedene.

¹⁰ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u BiH, Član 1.

¹¹ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH, Član 4.

¹² Visoko sudsko i tužilačko vijeće u BiH, Desetljeće utemeljenja i rada Visokog sudskog i tužilačkog vijeća u BiH, str. 52.

Pravosudni budžeti u rukama izvršne vlasti

VSTV vrši izbor i imenovanje sudija/nica i tužitelja/ica u BiH. Većina članova VSTV-a čine nositelji/ice pravosudnih funkcija, gdje je od ukupno petnaest članova/ica jedanaest imenovano direktno sa pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini. Članove/ice VSTV-a čine 5 (ili 6) sudija/nica koje biraju ispred različitih sudova, 5 (ili 6) tužitelja/ica koji se biraju ispred različitih tužilaštva, dva advokata/ice koje biraju advokatske komore iz BiH i S, te član/ica kojeg bira Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i član/ica kojeg bira Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog ministra/ke pravde Bosne i Hercegovine.¹³

Sekretarijat VSTV zadužen je za izradu nacrtu godišnjeg budžeta VSTV u zakonski predviđenim rokovima, koji dostavlja Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine na razmatranje. VSTV ima pravo da prijedlog obrazloži direktno pred Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine. VSTV također obavještava entitetska ministarstva pravde o svom prijedlogu budžeta.¹⁶

VSTV može primati sredstva od međunarodnih donatora za svoj operativni budžet, kao i za posebne projekte reforme pravosuđa izvan operativnog budžeta VSTV. Ta sredstva se uplaćuju na poseban račun otvoren kod Centralne banke Bosne i Hercegovine. Sredstva se troše po nalogu direktora Sekretarijata, u skladu s propisima o izvršenju donatorskih sredstava koje donosi VSTV i u skladu sa uslovima ugovora o donacijama potpisanim sa donatorom.¹⁵

VSTV priprema godišnji izvještaj o radu u kojem navodi aktivnosti koje je sprovodilo u tom periodu, te opisuje stanje u sudstvu i tužilaštvu, uključujući i preporuke za njegovo poboljšanje. Izvještaj se dostavlja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Parlamentu ederacije Bosne i Hercegovine, skupštinama kantona, Narodnoj skupštini epublike Srpske, državnom i entitetskim ministarstvima pravde i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, i to u svrhu informiranja. Izvještaj je dostupan javnosti. Na poziv Parlamentarne skupštine ili drugog gore navedenog organa, predsjednik/ca ili drugi ovlašteni predstavnik VSTV-a može direktno na sjednici obrazložiti izvještaj i odgovoriti na pitanja poslanika/ica odnosno članova drugog organa. Kroz raspravu o izvještaju i zaključke mogu se dati ocjene, sugestije i prijedlozi, koji ne osporavaju samostalnost VSTV-a.¹⁶

¹³ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 4.

¹⁴ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 20.

¹⁵ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 15.

¹⁶ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 20.

Budžetski i kadrovski kapaciteti VSTV-a odgovaraju potrebama iskazanim prilikom planiranja njihovog godišnjeg budžeta, a tome doprinosi i sama činjenica da se VSTV dodatno popunjava kroz međunarodne donacije.¹⁷

Međutim, nalazi našeg istraživanja su pokazali da u praksi planiranja budžeta pravosudnih institucija u BiH, izvršna vlast ima slobodu da vrši korekcije u budžetima koje predlože predsjednici/ice sudova i glavni tužitelji/ice, a prije dostavljanja zakonodavnom tijelu na usvajanje. Uloga VSTV-a u ovom procesu, prema Zakonu o VSTV-u, je da prema vlastitoj ocjeni učestvuje u procesu izrade, daje prijedloge za budžet i njegove izmjene, a u vezi s predloženim godišnjim budžetom sudova i tužilaštava, zatim analizira potrebe i zalaže se za adekvatno finansiranje sudova i tužilaštava u BiH.

Međutim, u praksi je ta uloga VSTV-a najvećim dijelom zagovaračka, a njegove smjernice za pripremu i usvajanje budžeta nisu obavezujuće i ne moraju biti uzete u obzir prilikom utvrđivanja finalnog dokumenta budžeta.¹⁸ Imajući u vidu zakonski predviđenu ulogu VSTV-a u ovoj oblasti, preporuka je hitno obezbijediti dosljednu primjenu istih, kako bi se osiguralo i adekvatno finansiranje svih drugih sudova i tužilaštava, kao garant njihove finansijske samostalnosti.

Plaće sudija/nica i tužitelja/ica u BiH regulisane su zakonima, i to Zakonom o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim institucijama na nivou BiH, Zakonom o plaćama i naknadama sudija i tužilaca Republike Srpske, te Zakonom o plaćama i drugim naknadama sudija i tužilaca u BiH. S obzirom da pravosudni sistem u Bosni i Hercegovini prati njeno ustavno uređenje, pa s tim u vezi postoje i četiri nivoa sudova i tužilaštava, i same plaće sudija/nica i tužitelja/ica u BiH razlikuju se u zavisnosti od nivoa na koji su isti imenovani na pravosudnu funkciju. Tako sudije/nice i tužitelji/ke Suda i Tužilaštva BiH imaju najviše plaće, dok sudije/nice i tužitelji/ce na općinskim i kantonalnim nivoima imaju najniže.¹⁹

Prema studiji Vijeća Evrope, koja tretira sudske sisteme i visinu plate nositelja/ki pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini, prosječni indek plaće nositelja/ica pravosudnih funkcija iznosi 3.01 na početku karijere odnosno na najnižim pozicijama, a 5.24 na najvišim pozicijama u pravosuđu.²⁰

Unutar metodologije koja je ocijenjivala visine plaća sudija i tužilaca svih evropskih zemalja, uzimale su se prosječne vrijednosti najviših i najnižih plaća nositelja/ki pravosudnih funkcija i u poređenju sa drugim zemljama pravio se indeks vrijednosti.²¹ Prema gore navedenoj studiji, Bosna i Hercegovina, u poređenju sa državama u regiji, ne zaostaje za drugim državama na Balkanu u pogledu visine plaća pravosudnih funkcija.²²

¹⁷ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 15.

¹⁸ *USAID projekat pravosuđa* - Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 46.

¹⁹ Zakon o plaćama i drugim naknadama u institucijama na nivou Bosne i Hercegovine, Član 3.

²⁰ European Judicial Systems Efficiency and quality of justice NO. 26.

²¹ European Judicial Systems Efficiency and quality of justice NO. 26, str. 123.

²² European Judicial Systems Efficiency and quality of justice NO. 26, str. 124.

Nezavisnost i nepristrasnost pravosudnih institucija u BiH

U ovom dijelu istraživanja analizirana su pitanja koja se odnose na: stalnost sudijske i tužilačke funkcije, nezavisno donošenje sudskih odluka, pojam i korištenje prava na pomilovanje i njegov utjecaj na nezavisnost pravosudnih institucija u BiH, kao i upravljanje sudskim i tužilačkim predmetima u okviru tih institucija.

Sudske odluke u postupcima bazirane su isključivo na zakonu i pravosudna nezavisnost je zagantovana Ustavom BiH.²³ Sudije u postupcima postupaju u vijećima od tri ili pet sudija/nica, kako bi se odluke isključivo donosile po principu objektivnih kriterija gdje odluka nije na jednoj osobi. Prvenstveni razlog tome je osiguranje nezavisnosti i nepristrasnost u donošenju odluka u odnosu na to ukoliko bi u postupku odlučivao isključivo samo sudija/nica pojedinac.

Da je percepcija javnosti u nepristrasnost sudijskog odlučivanja znatno drugačija u odnosu na ono što se garantuje Ustavom i Zakonom, svjedoči ispitivanje javnog mijenja i analiza koju je sproveo USAID, gdje tek jedna četvrtina ispitanika/nica među opštom javnosti misli da su sudije nepristrasne, te da svoje odluke donose objektivno i u skladu sa zakonom (25% ispitanika/nica).

Slično tome, oko jedne četvrtine ispitanika/nica (27%) smatra da su tužitelji/ice nepristrasni, te da svoje odluke donose objektivno i u skladu sa zakonom.²⁴ Neobjavljivanje sudskih presuda sa objašnjenjima, te informacija za koje je odobren zahtjev za pristup informacijama, nepostojanje posebnih odjela za komunikaciju sa javnosti, što značajno otežava pristup informacijama, kao i nepostojanje elektronskih baza sudskih presuda u mnogome doprinosi stvaranju ovakve slike javnosti. Otvoren i transparentan rad svih pravosudnih institucija u BiH jedan je od ključnih koraka ka jačanju povjerenja građana/ki u rad istih.

²³ Ustav Bosne i Hercegovine, Član 4

²⁴ USAID projekat pravosuđa - Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 37.

Sudijske i tužilačke funkcije su zaštićene Ustavnom Bosne i Hercegovine, kao i zakonom.²⁵ Zakon unaprijed propisuje cijeli niz disciplinskih prekršaja koje može napraviti jedan sudija/nica ili tužitelj/ica.²⁶ Nakon sprovedenog disciplinskog postupka i utvrđene odgovornosti, VSTV može sudiji/nici ili tužitelju/ici propisati neke od zakonom određenih mjera, gdje je jedna od njih i razrješenje od dužnosti.²⁷

Imajući u vidu navedena zakonska rješenja, mogao bi se izvesti zaključak da su u BiH u najvećoj mjeri zadovoljeni međunarodni standardi u smislu da su sudijama/nicama i tužiteljima/icama obezbjeđene garancije, kako u pogledu stalnosti, tako i u pogledu nepokretnosti njihove funkcije.²⁸

Međutim, kako se nijedan standard ne može posmatrati izolovano, tako ni stalnost sudijske funkcije bez određenih mehanizama provjere, ne može biti posmatrana kao apsolutna kategorija. U tom smislu, neki međunarodni standardi ukazuju da je jedan od problema doživotnih imenovanja upravo taj što umanjuje sudijsku odgovornost i što takva imenovanja štite sudije koje imaju konstantno loše ocjene.

Uvođenje rigoroznijeg procesa imenovanja, zatim uvođenje probnog rada za prvo imenovanje, kao i propisivanje procedura za uklanjanje sudija/nica koji nezadovolje određene jasno definisane standarda, samo su neke od preporuka koje je već ranije utvrdio USAID u svojoj analizi integriteta pravosudnog sektora u BiH.²⁹

Svi predmeti sudova i tužilaštava u Bosni i Hercegovini dodjeljuju se i vode kroz automatizovane sisteme za raspodjelu i vođenje predmeta. Sistemi CMS (Case Management System)³⁰ i TCMS (Tužilački Case Management System)³¹ su uspostavljeni s ciljem poboljšanja nezavisnosti i efikasnosti pravosuđa, a kako bi se osiguralo dodjeljivanje predmeta sudiji/nici ili tužitelju/ici na osnovu objektivnih kriterija kao i pravo osumnjičenog/optuženog lica u krivičnom postupku na nezavisno dodijeljenog tužitelja/icu i sudiju/nicu. ukovodilac institucije vodi računa o raspoređivanju sudija, odnosno tužitelja/ice, na odgovarajuće poslove na godišnjoj osnovi.

Referent za unos podataka u CMS/TCMS je odgovoran za pravilan unos podataka u bazu odmah po prijemu i onim redom kojim su predmeti primljeni.³²

²⁵USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 43.

²⁶Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 56 i 57.

²⁷Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 58.

²⁸USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 43.

²⁹USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 43.

³⁰Pravilnik o sistemu za automatsko upravljanje predmetima u sudovima (CMS)

³¹Pravilnik o sistemu za automatsko upravljanje predmetima u tužilaštvima (TCMS)

³²Pravilnik o sistemu za automatsko upravljanje predmetima u sudovima (CMS), Član 7.

Sami sistemi dodjele i upravljanja predmetima nisu podložni zloupotrebama, ali potrebno je imati na umu da nakon što određeni predmet bude dodijeljen sudiji/nici ili tužitelju/ici, isti se može presignirati drugom sudiji/nici ili tužitelju/ici odlukom predsjednika/ce pravosudne institucije, a zbog izuzeća sudije/nice ili tužitelja/ice.

Pitanje sukoba interesa nije regulisano posebnim zakonom za nositelje/ice pravosudnih funkcija. Ono se djelimično tretira u postojećim procesnim zakonima, u okviru odredbi o izuzeću od vršenja sudijske ili tužilačke funkcije, u slučajevima kada postoje određeni porodični, bračni, privatni ili neki drugi interesi sa nekim od subjekata ili stranaka u postupku.³³

S druge strane, Zakonom o VSTV-u regulišu se pitanja nespojivosti javnih funkcija ili aktivnosti u privatnom sektoru sa dužnostima sudija/nica i tužitelja/ica, kao i zabranjuje se političko djelovanje nosilaca pravosudne vlasti u smislu članstva u političkim partijama i udruženjima.³⁴

Iako su zakoni jasni po pitanju uslova za izuzeće unutar određenog postupka, kao i nespojivosti javnih funkcija sa sudijskim i tužilačkim, kontrola nad njihovim sprovođenjem bi se trebala pojačati, kako ne bi došlo do mogućih zloupotreba. Dodatno, ostaju otvorena pitanja mogućeg sukoba interesa nakon prestanka obnašanja navedenih funkcija, koja nisu adekvatno zakonski definisana. Sistematičniji i sveobuhvatniji zakonodavni pristup svakako je preporuka za daljnje djelovanje pri poboljšanju ove pravosudne oblasti.³⁵

Osim izuzeća od vršenja sudijske ili tužilačke funkcije, državni tužitelji/ice i sudije/nice mogu biti obavezno ili privremeno udaljeni sa dužnosti, i to u slučajevima: ukoliko su u pritvoru, ukoliko je protiv njih pokrenuta istraga u krivičnom postupku, podiguta optužnica za krivično djelo, pokrenut postupak razrješenja, ili je pokrenut disciplinski postupak za disciplinski prekršaj, a Vijeće utvrdi da se disciplinska odgovornost ne može utvrditi bez da se sudija ili tužilac privremeno ne udalji od vršenja dužnosti tokom postupka ili ako je vršenje službenih dužnosti otežano zbog njegovog mentalnog, emocionalnog ili fizičkog stanja.³⁶

³³Zakon o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, Član 29.

³⁴USAID projekat pravosuda, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 48.

³⁵Transparency International BiH, Sukob interesa u pravosuđu – pregled propisa i preporuke, str. 5

³⁶Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 76. i 77.

Kako bi mogli biti imenovani na svoje funkcije, glavni tužitelj/ica, te zamjenici glavnog tužitelja/ice Tužilaštva Bosne i Hercegovine moraju imati najmanje osam, a tužitelji/ice Tužilaštva Bosne i Hercegovine najmanje pet godina iskustva u radu kao sudije/nice, tužitelji/ice, advokati/ice ili drugo relevantno pravno iskustvo, nakon položenog pravosudnog ispita, kao i dokazane rukovodne i organizacijske sposobnosti bitne za rad tog tužilaštva.³⁷ Glavni tužitelj/ica i zamjenici glavnog tužitelja/ice imenuju se na mandat od šest (6) godina i mogu biti ponovo imenovani, s tim što im mandat može prestati u slučaju da podnesu ostavku, navrše starosnu dob propisanu za obavezan odlazak u penziju ili budu razriješeni dužnosti iz razloga utvrđenih zakonom.³⁸

Uslovi za imenovanje na funkciju predsjednika/nice Suda Bosne i Hercegovine isti su kao i za glavnog tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, dok sudije/nice Suda Bosne i Hercegovine moraju da ispunjavaju iste uslove kao tužitelji/ice tužilaštva Bosne i Hercegovine kako bi bili imenovani na te pozicije.³⁹

Biraju se na osnovu konkursne procedure propisane zakonom, u kojoj ne postoji mogućnost intervencije treće strane.

Pravilnikom o orijentacionim mjerilima za rad tužitelja/ica u tužilaštvima u BiH određuje se godišnja norma svakog tužitelja/ice koju isti treba ispuniti. Osim utvrđenog sistema godišnjeg ocjenjivanja, kao jedinog vida kontrole rada tužitelja/ice, bez propisanih sankcija u slučaju neispunjenja godišnje norme, isti za svoj rad nisu odgovorni zakonodavnoj ili izvršnoj vlasti. Iako se na ovaj način osigurava nezavisnost tužitelja/ica u svom radu, on može biti jedan od uzroka za neetički pristup radnim zadacima, na način da se prilikom odabira prioriteta za rad nastoji primarno ostvariti norma, a ne postići kvalitet. Postojeća pravila potrebno je dodatno unaprijediti kako bi se osiguralo ne samo ispunjenje zadane norme već i kvalitet obavljenog posla.

Zakonodavni okvir Bosne i Hercegovine poznaje institut pomilovanja, pojedinačan pravni akt koji se odnosi na tačno određeno lice, a kojim se može dati oslobođenje od krivičnog gonjenja, potpuno ili djelimično osloboditi od izvršenja kazne, zamijeniti izrečena kazna blažom ili uslovnom osudom, ili rehabilitacijom.

U skladu sa ustavima i krivičnim zakonima entiteta, predsjednik Federacije BiH, predsjednik Republike Srpske i članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine imaju ovlaštenja da pravosnažno osuđena lica potpuno ili djelomično oslobode od izvršenja kazne, zamijene je blažom ili uvjetnom osudom, pa čak i da ukinu određene pravne posljedice osude ili nalože njeno brisanje. U proteklom mandatu Predsjedništva BiH je pomilovana samo jedna osoba.

³⁷ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 29, stav 1. i stav 2.

³⁸ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 29, stav 1.

³⁹ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 23, stav 1. i stav 2.

U 2016. godini Predsjednik F BiH, Marinko Čavara je pomilovao jednu osobu, a 31 osuđeniku odbio je molbu. I u 2017. godini Čavara je odbio većinu molbi, njih 29, a prihvatio jednu.

Čavara je nedavno jednu osobu djelimično oslobodio izdržavanja kazne zatvora, te jednoj osobi zamijenio kaznu zatvora blažom kaznom zatvora, a odbio je molbe za pomilovanje 19 osuđenika.

Predsjednik RS, Milorad Dodik u prethodnom mandatu (2014-2018) je odobrio sedam molbi za pomilovanja, pri čemu u 2013. godini nije pomilovao ni jednog osuđenika.

U mandatu 2010-2014. Milorad Dodik je zaprimio 77 molbi za pomilovanja, od čega je odobrio 17.

S obzirom na jako mali broj pomilovanja u proteklom periodu, može se reći da ovaj institut ne utiče na nezavisnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini.⁴⁰

⁴⁰UG "Zašto NE?", <https://istinomjer.ba/predsjednicka-pomilovanja-u-entitetima/>

Odgovornost pravosuđa u Bosni i Hercegovini

Nezavisnost nosilaca pravosudnih funkcija nije prerogativ ili privilegija data u njihovom sopstvenom interesu, već u interesu vladavine prava i lica koja traže i očekuju nepristrasnu pravdu. pšte je pravilo da nosilac pravosudne funkcije, koji ne vrši svoju dužnost na odgovarajući način, može biti podložen disciplinskoj odgovornosti. Međunarodni standardi sadrže preporuke u pogledu sastava tijela koje provodi disciplinski postupak i principa na kojima se zasniva pravednost procedure vođenja postupka, a posebno je naglašen princip zakonitosti disciplinskih sankcija.

Prema Zakonu o VSTV-u, ovo tijelo je, između ostalog, nadležno da prima pritužbe protiv sudija/nica i tužitelja/ica, vodi disciplinske postupke, utvrđuje disciplinsku odgovornost i izriče disciplinske mjere, te odlučuje o žalbama u disciplinskim postupcima.

VSTV ovu svoju nadležnost, između ostalog, vrši i putem Ureda disciplinskog tužioca-a, koji djeluje u njegovom sastavu i koji je ovlašten da zaprima pritužbe i postupi po njima ili na vlastitu inicijativu provodi istrage, pokreće disciplinske postupke i predlaže sankcije disciplinskim organima unutar VSTV-a (disciplinske komisije) i to u pogledu svih sudija, tužilaca, uključujući predsjednike/nice sudova i glavne tužitelje/ice, te dodatnih sudija/nica, sudija porotnika i stručnih saradnika/nica koje imenuje VSTV.⁴¹

Ured disciplinskog tužioca je ured u okviru VSTV-a, koji vrši dužnost tužioca u vezi sa navodima koji se tiču povreda dužnosti sudije ili tužioca, u skladu sa Zakonom o VSTV-u i Poslovníkom o radu VSTV-a. Ured disciplinskog tužioca postupi po pritužbama ili na vlastitu inicijativu i odgovoran je za procjenu pravne valjanosti pritužbi, istraživanje navoda protiv sudija/nica ili tužitelja/ki o povredi dužnosti, te za pokretanje disciplinskog postupka i zastupanje predmeta disciplinskih prekršaja pred disciplinskim komisijama Vijeća. Disciplinsko vijeće ima ovlasti da prema težini prekršaja sudije/nice ili tužitelja/ki pokrene disciplinske postupke koji mogu da rezultiraju u kranjoj instanci i razriješenjem sa funkcije sudije/nice ili tužitelja/ki.

Glavnog disciplinskog tužitelja/icu imenuje i smjenjuje VSTV, a trajanje njegovog mandata je ograničeno na četiri godine, uz mogućnost reizbora.⁴² inansiranje Ureda Disciplinskog tužioca je usko vezano za finansiranje VSTV-a u okviru kojeg djeluje kao organizaciona jedinica, a oba organa su smještena u istim prostorijama.

⁴¹Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 64.

⁴²Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 64.

Neosporno je da VSTV ima uticaj na kreiranje disciplinske politike, imajući u vidu da njegovi članovi ulaze u sastav, kako prvostepenih, tako i drugostepenih disciplinskih komisija, dok VSTV odlučuje po žalbama kao trećestepeni organ. Prvostepenu disciplinsku komisiju čine tri člana od kojih su barem dva člana/ice VSTV-a, dok drugostepenu komisiju čine tri člana/ice VSTV-a.

U trećem stepenu disciplinskog postupka odlučuje VSTV kao cjelina.⁴³ Iako ovakvo rješenje, prema kojem VSTV ima glavnu ulogu u odlučivanju u disciplinskim postupcima, nije u suprotnosti sa njegovim nadležnostima, a to je da osigura disciplinsku odgovornost imenovanih sudija/nica i tužitelja/ica, prilikom donošenja odluka disciplinskih komisija u postupcima protiv sudija/nica i tužitelja/ica.⁴⁴

Mogućnost ulaganja žalbe na odluke Ureda disciplinskog tužioca isključivo je namijenjen za stranke u postupku. Kada je u pitanju pravo na žalbu na konačnu odluku o disciplinskoj odgovornosti, stav je Savjetodavnog vijeća evropskih sudija da u svrhu izbjegavanja sukoba interesa, članovi prvostepene disciplinske komisije ne trebaju istovremeno biti članovi VSTV-a, dok je stav Venecijanske komisije da mora postojati pravo žalbe nezavisnom sudu na odluke o disciplinskim sankcijama.⁴⁵

Kako niti jedan od dva navedena stava nisu zadovoljena zakonodavnim okvirom BiH, potrebno je pristupiti izmjenama istog kako bi se zadovoljio princip nepristrasnog odlučivanja u disciplinskim predmetima.

Presude se objavljuju na web stranicama sudova. Međutim, ova praksa nije ujednačena i dosta ovisi od samih kapaciteta različitih sudova kao i broja presuda koje se donose na istima. Suđenja na sudovima u BiH su javna, osim u slučajevima sa maloljetnicima i brakorazvodnim sporovima.

Suđenja pred Sudom BiH se snimaju i dostupna su javnosti, te je u pogledu otvorenosti za javnost na taj način Sud Bosne i Hercegovine otišao i korak dalje što se tiče informacionih tehnologija u odnosu na ostale sudove u BiH. Analiza desetogodišnjeg rada VSTV-a je pokazala da su se ostvario veliki napredak pri osiguravanju neophodne podrške sudovima za efikasno procesuiranje predmeta ratnih zločina, ali i drugih krivičnih predmeta, uz finansijsku podršku EU, u jedanaest sudova u BiH obezbijeđeni su fizički i tehnički uslovi za efikasnija suđenja, uključujući opremanje sudnica audio i video opremom.

⁴³Poslovnik o radu Visokog sudskog i tužilačkog vijeća u BiH, Član 89.

⁴⁴USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 90.

⁴⁵USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 90.

Međutim i dalje treba raditi u ovom segmentu jer novinari i novinarka i dalje nemaju pristup potpunim informacijama sa suđenja za ratne zločine. Video zapisi sa suđenja se ne dostavljaju. d 837 takvih zahtjeva, 37 Sud BiH je odobrio samo 21, dok je u 690 slučajeva odobrio samo snimak prvih 10 minuta suđenja, koji ne sadrže relevantne informacije.⁴⁶ Trenutno ne postoje dovoljno kvalitetne i detaljno razrađene procedure koje bi se sudije/nice držale odgovornima za njihov konkretan rad. Iako za svakog sudiju/nicu postoji unaprijed određena norma koju mora zadovoljiti na godišnjem nivou, ne postoje adekvatne sankcije ukoliko se ista ne zadovolji.⁴⁷

Zakonom je propisan jedino disciplinski postupak, i to u slučajevima kada sudija/nica ili tužitelj/ica načini jedan od zakonom propisanih prekršaja.⁴⁸ U tim slučajevima, a nakon sprovedenog disciplinskog postupka, VSTV može izreći jednu od sljedećih disciplinskih mjera (ili više njih): pismenu opomenu koja se javno ne objavljuje javnu opomenu smanjenje plaće za iznos do 50 posto, na period do jedne godine privremeno ili trajno upućivanje u drugi sud ili tužilaštvo premještanje s mjesta predsjednika/nice suda na mjesto sudije/nice, ili s mjesta glavnog tužitelja/ica ili zamjenika glavnog tužitelja/ica na mjesto tužitelja/ica razrješenje od dužnosti.⁴⁹

Sudije/nice i tužitelji/ice dužni su dostaviti podatke o svojoj pokretnoj i nepokretnoj imovini 30 dana nakon imenovanja na pravosudnu funkciju, kao i svake kalendarske godine o promjenama nastalim u njihovoj imovini. VSTV je zadužen za provjeru blagovremenosti i tačnosti finansijskih izvještaja sudija/nica i tužitelja/ica. Prema Pravilniku o podnošenju, provjeri i obradi finansijskih izvještaja sudija/ica i tužitelja/ica postoje tri vrste provjera koje sprovodi VSTV: formalna provjera, redovna provjera i vanredna provjera.⁵⁰ Postupak provjere finansijskih izvještaja je zatvoren za javnost. VSTV arhivira sve finansijske izvještaje koje primi, ali ne vrši kontrolu njihovog sadržaja, niti ima kapaciteta da to radi, iako je to njegova obaveza prema gore navedenom Pravilniku. Dodatno, nije propisana odgovornost za nepoštivanje ove obaveze.⁵¹ Problem predstavlja nedostupnost dovoljnog broja podataka kako bi se moglo utvrditi koliko se ove obaveze propisane Pravilnikom poštuju, jer javnost nema pravo uvida u izvještaje o kontrolama imovinskih kartona nosilaca pravosudnih funkcija.

Tužilaštvo i Sud Bosne i Hercegovine dužni su, kao i svi ostali sudovi i tužilaštva u BiH, podnositi godišnje izvještaje o radu, u skladu sa zakonom o VSTV.

⁴⁶Inicijativa za monitoring evropskih integracija BiH, Alternativni analitički izvještaj o aplikaciji BiH za članstvo u EU 2018. –Politički kriteriji, str. 17

⁴⁷Visoko sudsko i tužilačko vijeće u BiH, Kriteriji za ocjenu rada sudija u Bosni i Hercegovini, Član.1

⁴⁸Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u Bosni i Hercegovini, Član 56 i 57.

⁴⁹Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u Bosni i Hercegovini, Član 58

⁵⁰Visoko sudsko i tužilačko vijeće u BiH, Pravilnik o podnošenju, provjeri i obradi finansijskih izvještaja sudija i tužioca, član 8.

⁵¹USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 78.

Korištenjem posebnih istražnih radnji u krivičnom postupku, može se narušiti pravo na privatnost, zagarantovano Evropskom Konvencijom o ljudskim pravima. Stoga je određivanju posebnih istražnih radnji detaljno posvećen dio Zakona o krivičnom postupku. Zakon navodi da se protiv osobe, za koju postoje osnovi sumnje da je učinila određeno krivično djelo, mogu odrediti posebne istražne radnje, i to samo ako se na drugi način ne mogu pribaviti dokazi ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama. Svaki prijedlog za posebne istražne radnje, koje se direktno tiču prava na privatnost osoba u postupku istrage, mora prethodno da odobri sudija za prethodni postupak.

Analiza propisa, kao i razgovori sa ekspertima iz ove oblasti su pokazali da se posebne istražne radnje smatraju značajnim koruptivnim rizikom u fazi prije podizanja optužnice. Prije svega, rizik predstavlja “curenje” informacija i na taj način uskraćivanje očekivanih dokaza pribavljenih posebnim istražnim radnjama. Takođe, rizik postoji i u vezi sa izdavanjem, odnosno odbijanjem, naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji od strane suda.⁵²

Opšti zaključak je da postoje određeni nedostaci u zakonskoj regulativi koji stvaraju prostor za zloupotrebe, kako od strane policije, tako i tužioca i suda. Također, u razgovorima obavljenim prilikom pripreme ove analize, indicirano je da postoji značajan broj predmeta koji su neuspješno završeni zbog nezakonitosti dokaza prikupljenih nepravilnom primjenom posebnih istražnih radnji. Sudija za prethodni postupak, na obrazloženi prijedlog tužitelja/ica, može odrediti provođenje posebnih istražnih radnji.

Prema zakonu, radnje se mogu odrediti u odnosu na jako širok krug krivičnih djela, a za njihovo određivanje se traži postojanje osnova sumnje da je određeno lice počinilo neko od navedenih krivičnih djela, te ispunjenje uslova da se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način ili bi njihovo pribavljanje bilo povezano sa nesrazmjernim teškoćama. U praksi se dešava da sudija izda naredbu za provođenje posebnih istražnih radnji, iako tužitelj/ica u zahtjevu nije potkrijepio niti postojanje osnova sumnje, a niti obrazložio neophodnost radnje u smislu nesrazmjernih teškoća da se dokazi pribave redovnim dokaznim radnjama.⁵³

⁵²USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 126.

⁵³USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 127.

Profesionalizam i kompetentnost u pravosuđu u BiH

Imajući u vidu složenost pravosudnog sistema u Bosni i Hercegovini, njegovo rješavanje nije jednostavno i podrazumijeva sinhronizovano jačanje različitih mehanizama vladavine prava i zaštite sudija i tužilaca i njihove nezavisnosti u radu, tako i jačanje kompetencija i profesionalizma zaposlenika u pravosuđu. Tu na prvom mjestu važnu ulogu igra VSTV, kao zaštitnik nezavisnosti i profesionalnosti pravosuđa, a zatim i svi ostali mehanizmi za jačanje ličnog i profesionalnog integriteta, etike i hrabrosti pojedinaca koji se opredijele za karijeru u pravosuđu.

Da bi određena osoba mogla biti imenovana na dužnost sudije/nice ili tužitelj/ice, mora zadovoljiti sljedeće opće uslove: da je državljanin BiH, intelektualno i fizički sposobna da obavlja sudijsku ili tužilačku dužnost, te mora imati diplomu pravnog fakulteta i položen pravosudni ispit.⁵⁴

Sudije/nice i tužitelji/ce trebale bi biti osobe koje se odlikuju profesionalnom nepristrasnošću, visokim moralnim kvalitetima i dokazanim stručnim sposobnostima, te imaju odgovarajuću obuku i stručnu spremu.

U sudskom sistemu Bosne i Hercegovine ne postoji klasični sistem napredovanja. Za svaku upražnjenu poziciju raspisuje se javni poziv na koji se mogu prijaviti svi koji ispunjavaju uslove. Konkursna procedura se sastoji iz više faza.⁵⁵ Po završenoj konkursnoj proceduri, slijedi imenovanje sudije.

Nakon objavljivanja konkursa za upražnjene pozicije u pravosuđu, djel za imenovanja VSTV-a svaku prijavu zavodi u elektronsku bazu podataka. Original prijavne dokumentacije pohranjuje se u poseban dosije koji nosi i poseban broj za svakog prijavljenog kandidata/kinja. Postupak verifikacije podrazumijeva potpun pregled svake prijave i utvrđuje se da li kandidata/kinja ispunjava propisane uslove, kao i da li prijavni materijal sadrži svu potrebnu dokumentaciju, kojom se dokazuje ispunjavanje traženih uslova, kao i da li postoje neke druge smetnje za imenovanja (članstvo u političkim partijama, osuđivanost za krivična djela i sl).

U elektronsku bazu podataka se unose podaci iz prijavnog materijala svakog kandidata/kinje, tako da se članovima/icama komisije, koje obavljaju intervju sa kandidatima/kinjama, uz kompletan prijavni materijal dostavljaju i odštampani obrasci na kojim je dat prikaz svih bitnih podataka koji se odnose na određenog kandidata/kinju. Namjena ovog obrasca je da Visokom sudskom i tužilačkom vijeću pruži ukupan pregled pozitivnih i negativnih detalja u vezi sa svakim kandidatom.

⁵⁴Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u Bosni i Hercegovini, Član 21.

⁵⁵Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u Bosni i Hercegovini, Član 36.

Nadležno podvijeće za predlaganje kandidata/kinje, sastavljeno od članova/ica VSTV-a, od djela za imenovanja dobija listu sa imenima svih kandidata koji su se prijavili za određenu poziciju. Podvijeće vrši selekciju kandidata/kinja i odlučuje koje kandidate/kinje treba pozvati na kvalifikaciono i pismeno testiranje, a koje kandidate/kinje treba direktno pozvati na intervju (oni kandidati/kinje koji su položili pismeni test u zadnje 2 godine su oslobođeni pismenog testiranja), u skladu sa Poslovnikom VSTV-a i Pravilnikom o kvalifikacionom i pismenom testiranju kandidata za pozicije nosilaca pravosudnih funkcija u pravosuđu Bosne i Hercegovine. Nakon provedene procedure (kvalifikaciono i pismeno testiranje, te provođenje intervju), nadležna podvijeća dostavljaju VSTV-u prijedlog kandidata/kinje za imenovanje za svaku raspisanu poziciju.⁵⁶ VSTV odlučuje o svakom imenovanju pojedinačno, a u odluci se kratko obrazlažu razlozi kojima se VSTV rukovodilo prilikom imenovanja.⁵⁷

Edukaciju sudija/nica i tužitelja/ica u Federaciji BiH i Republici Srpskoj sprovode Centri za edukaciju sudija i tužilaca (u nastavku teksta Centri) koji su samostalne javne ustanove, osnovane posebnim entitetskim zakonima. Edukaciju sudija/nica i tužitelja/ki u Brčko Distriktu BiH sprovodi Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH, u saradnji sa Centrom za edukaciju sudija i tužilaca Federacije BiH i Centrom za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske.

Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine osnovan je 2003. godine i sjedište mu je u Sarajevu.⁵⁸ Iste godine osnovana je i Javna ustanova Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj, sa sjedištem u Banja Luci.⁵⁹

Centri djeluju kao samostalne javne ustanove i obavljaju poslove stalne edukacije sudija/nica i tužitelja/ica u BiH, pri čemu sarađuju sa pravosudnim institucijama BiH, fakultetima, te drugim domaćim i stranim organizacijama.⁶⁰

Realizacija programa edukacije je u uskoj vezi s potrebama pravosuđa. Obuka pripravnika/ica u pravosudnim institucijama nije obavezna obuka. Komplementarna obuka namijenjena je stručnim saradnicima/savjetnicima koji su završili trogodišnji program početne obuke, a nisu imenovani na funkciju sudije ili tužioca.

⁵⁶ Visoko sudsko i tužilačko vijeće u BiH, Faze procesa imenovanja na pravosudne funkcije, https://vsts.pravosudje.ba/vstv/faces/kategorijevijesti.jsp?_afPins=141&modul=1198

⁵⁷ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine, Član 47.

⁵⁸ Zakon o centru za edukaciju sudija i tužioca u Federaciji BiH, Član 2.

⁵⁹ Zakon o centru za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj, Član 2.

⁶⁰ Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću u Bosni i Hercegovini, Član 17.

Cilj edukacije sudija/nica i tužitelja/ica je stalno usavršavanje domaćeg pravosuđa, a programe edukacije Centri kreiraju na osnovu:

- provedenih anketa u sudovima i tužilaštvima
- izvještaja domaćih i međunarodnih organizacija, stalnim praćenjem izmjena u legislativi i implementaciji postojećih zakona, te
- u skladu sa iskazanim potrebama i preporukama u zemlji, regionu i svijetu.

Visoko sudske i tužilačko vijeće utvrđuje godišnji minimum edukacije koji svaki sudac i tužitelj treba da ispuni u toku kalendarske godine. Prema odluci Vijeća, minimum edukacije iznosi 3 radna dana. Edukacija se trenutno provodi putem seminara, savjetovanja, i drugih vidova uz korištenje različitih metoda i tehnika u oblasti prenošenja znanja, vježbe i simuliranja suđenja, video prezentacije.

Program obuhvata redovne aktivnosti kao i ad hoc aktivnosti, te saradnju u oblasti edukacije u zemlji i inostranstvu. Edukatori Centra su sudije/nice, tužitelji/ice, profesori/ice pravnih nauka i profesori/ice drugih nauka kao i drugi stručnjaci u oblasti relevantnim za rad sudija/ica i tužitelja/ica.⁶¹

VSTV utvrđuje kriterije za ocjenjivanje rada sudija i kriterije za ocjenjivanje rada tužitelja/ica. Na osnovu tih kriterija predsjednici sudova i glavni tužioci provode godišnje ocjenjivanje rada sudija i stručnih saradnika u opštinskim i osnovnim sudovima⁶² i godišnje ocjenjivanje rada tužitelja/ica.⁶³ Kriteriji uzimaju u obzir više elemenata na osnovu kojih se procjenjuje kvantitet (orijentaciona norma) i kvalitet rada, stručnost, ažurnost, odnos prema radu i sl. Sabiranjem ocjena po navedenim elementima dobija se ukupna opšta godišnja ocjena rada.

Postojeći sistem je nastao kao rezultat nastojanja da se poveća ažurnost i postigne efikasnost, pri čemu je, po mišljenju većine sagovornika, u znatnoj mjeri zanemaren kvalitet. Sistem ocjenjivanja mora pravilno ujednačiti sve ove aspekte. Kao rezultat mjerenja kvantiteta umanjuje se kvalitet rada nosilaca pravosudnih funkcija, pa samim tim i njihova suštinska efikasnost i posvećenost radu. Ovakav način ocjenjivanja može biti jedan od uzroka neetičkog pristupa radnim zadacima u smislu da se prilikom odabira prioriteta za rad nastoji primarno ostvariti norma, a ne postići kvalitet.⁶⁴

⁶¹ O centru za edukaciju sudija i tužioca u FBiH i RS
<http://www.fbih.cest.gov.ba/index.php/o-centru>

⁶² Visoko sudske i tužilačko vijeće u BiH, Kriteriji za ocjenu rada sudija u BiH, član 10.

⁶³ Visoko sudske i tužilačko vijeće u BiH, Kriteriji za ocjenu rada tužioca u BiH, član 11.

⁶⁴ USAID projekat pravosuđa, Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 65.

Pristup podacima o obrazovanju sudija/nica i tužitelja/ica u BiH ima VSTV BiH, koji je jedini ovlašteni organ za prikupljanje istih u toku konkursnih procedura za izbor i imenovanje. Podaci o konkursnim procedurama, uključujući i podatke o ispunjavanju općih i posebnih uslova potrebnih za imenovanje na pravosudne funkcije u BiH nisu dostupni javnosti, obzirom da navedeno podliježe Zakonu o zaštiti ličnih podataka u BiH.

Određeni podaci dostupni su na zvaničnom web portalu www.pravosudje.ba kroz biografije sudija/nica i tužitelja/ica, kao i na pojedinačnim web stranicama sudova i tužilaštava. Međutim, ovi podaci dostupni su javnosti tek nakon preuzimanja pravosudne funkcije sudije/nice i tužitelj/ice.

S tim u vezi treba istaći da, iako su zakonske pretpostavke postavljene na način da od kandidata za pravosudnu funkciju zahtijeva ispunjenje najviših objektivnih kriterija, proces imenovanja je zatvoren za javnost, te isti nije podložan objektivnoj evaluaciji.

Efikasnost i kvalitet pravosuđa u BiH

Ovo poglavlje donosi pregled kvaliteta i efikasnosti u ukupnom funkcionisanju pravosuđa u Bosni i Hercegovini na osnovu nalaza i zapažanja prikupljenih u toku istraživanja, kao i u toku razgovora sa ekspertima iz ove oblasti. U sklopu ovog poglavlja donosimo kratak pregled tekućeg napretka na polju digitalizacije i transparentnosti u predmetima pred Sudom BiH, korištenje procesa arbitraže u BiH, konzistentnosti pravosudnih odluka i mogućnosti reorganizacije sudova prema potrebi u Bosni i Hercegovini.

Sud Bosne i Hercegovine ostvario je veliki napredak u pogledu digitalizacije i korištenja informacionih tehnologija. Sud BiH koristi mobilnu aplikaciju za praćenje suđenja, potpuni sistem podrške za zaštićene svjedoke kao i sistem automatske dodjele predmeta. Njihov servis "Pristup sudskim predmetima putem interneta" omogućava strankama i njihovim zakonskim zastupnicima i punomoćnicima da putem Interneta ostvare uvid u informacije o sudskim predmetima (u koje imaju pravo uvida), sa izuzetkom krivičnih predmeta.⁶⁵

Unatoč značajnim naporima za reformu i modernizaciju, arbitraža, kao jedan od alternativnih načina rješavanja sporova između dvije ili više stranaka, u Bosni i Hercegovini i dalje je prilično nerazvijen i nepopularan mehanizam.⁶⁶ Arbitraža podrazumijeva pravosudno nedržavno tijelo kojem stranke u sporu na osnovu ugovora o arbitraži povjeravaju rješavanje spora.

Konzistentnost pravosudne prakse u Bosni i Hercegovini nije zadovoljavajuća. Ovo se prvenstveno odnosi na činjenicu da u BiH postoji više nivoa sudova i tužilaštava, kao i fragmentiranost pravnih propisa. Nepostojanje sistematskog pozivanja na raniju sudsku praksu sudova i višeg i nižeg nivoa u BiH, uz nepostojanje vrhovnog suda na državnom nivou koji bi imao ulogu osiguranja dosljednosti u sudskoj praksi, glavni su faktori naušavanja pravne sigurnosti i jednakosti pred zakonom u BiH.

Odsustvo pozivanja na sudsku praksu u sudskim odlukama u predmetima korupcije često ostavlja utisak da se o svakom predmetu odlučuje u vakuumu, bez da je učinjen napor da se pokaže kako se u sličnim predmetima postupa na sličan način. U ovakvoj situaciji, donošenje neujednačenih odluka u sličnim predmetima gotovo je izvjesno.⁶⁷

⁶⁵ Pristup sudskim predmetima putem interneta,

⁶⁶ <https://pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=16803>

Međunarodna arbitraža u BiH, <https://www.international-arbitration-attorney.com/hr/international-arbitration-in-bosnia-and-herzegovina/>

⁶⁷

OSCE misija za BiH, Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC), str. 54.

U skladu sa postojećim kapacitetima, sudovi se trude ispoštovati pravo na suđenje u razumnom roku. Međutim, ovaj princip donekle je zapostavljen kada govorimo o nižim nivoima sudova koji imaju manje budžetskih sredstava, kao i manjak kadrova. Na taj način se dovodi u pitanje mogućnost pravosudnih institucija da normalno obavljaju svoje funkcije, a prije svega da rješavaju predmete u razumnom roku i u skladu sa standardima fer i pravičnog suđenja. Trenutna finansijska situacija u pravosudnim institucijama u BiH je takva da manji broj sudova i tužilaštava ima relativno zadovoljavajuće uslove rada, dok se većina redovno suočava sa kadrovskom nepopunjenošću pozicija sudija, tužilaca i administrativnog osoblja, nedostatkom osnovnih materijalno-tehničkih sredstava za nesmetan rad i nedostatkom ili neadekvatnošću prostora za smještaj osoblja i rad.

U prvih deset godine postojanja VSTV-a, značajni rezultati postignuti su na planu reorganizacije mreže sudova i tužilaštava, u smislu smanjenja njihovog broja u skladu s preporukama relevantnih evropskih pravosudnih tijela, što je doprinijelo racionalizaciji pravosuđa u BiH. Reorganizacija sudova u oba entiteta provedena je postepeno, ukidanjem odnosno spajanjem općinskih i osnovnih sudova. Ovaj proces bio je baziran na objektivnim kriterijima, kao što su broj stanovnika, broj primljenih predmeta, geografska udaljenost između sudova i drugi kriteriji.

Tako je reorganizacijom u BiH broj općinskih sudova smanjen sa 53 na 28. U RS-u šest novih osnovnih sudova formirano je spajanjem 12 ranije uspostavljenih sudova, dok 13 sudova nije bilo obuhvaćeno spajanjem. Nakon reorganizacije broj osnovnih sudova u RS-u iznosio je 19, za razliku od ranije postojećih 25 sudova. Ukupno posmatrano broj općinskih odnosno osnovnih sudova u oba entiteta smanjen je sa 78 na 47. Pored reorganizacije mreže sudova izvršena je i reorganizacija tužilačke organizacije ukidanjem općinskih i osnovnih tužilaštava. Obim ove reforme najbolje ilustruje činjenica da je broj tužilaštava u BiH sa 103 smanjen na 19.

Studija koju je izradila Svjetska banka pokazala je da u BiH postoji realna potreba za uspostavljanjem privrednih sudova, koji bi imali za cilj reguliranje odnosa u sporovima iz radno-pravnog zakonodavstva, sporovima iz korporativnog prava i rješavanje problema iz poslovnog sektora.

⁶⁸

USAID projekat pravosuđa Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 46.

⁶⁹

USAID projekat pravosuđa Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu, str. 46.

⁷⁰

Visoko sudsko i tužilačko vijeće u BiH, Desetljeće utemeljenja i rada Visokog sudskog i tužilačkog vijeća u BiH, str. 41.

⁷¹

Svjetska Banka u BiH, Studija izvodljivosti: Poboljšanje upravljanja privrednim predmetima u Federaciji BiH, str. 8.

Ovakav vid reforme bi bio po uzoru na Republiku Srpsku gdje već postoje privredni sudovi, te je praksa pokazala da ovakav vid organizacije rasterećuje posao u sklopu redovnih sudova. Ipak, ista Studija preporučuje i kreatorima politika u RS da razmotre implementiranje određenih mjera u cilju jačanja učinka privrednih sudova u RS, posebno za ubrzano rješavanje sporova male vrijednosti, poticanje učinka sudova, jačanje obuke i drugo.

Do uspostavljanja privrednih sudova u BiH još uvijek nije došlo. Iako je njihova uspostava najavljivana tokom proteklog mandata od nosilaca izvršne vlasti, te ista planirana Reformskom agendom za BiH za period 2015-2018, aktivni koraci u ovom pravcu nisu poduzimani.

Izvori i literatura

- Direkcija za evropske integracije u Bosni i Hercegovini, *Studija izvodljivosti Evropske komisije za zemlje regiona*
- Consultative Council of European Judges, *Mišljenje broj 10*
- Konferencija ministara pravde u BiH, predsjednika VSTV BiH i Pravosudne komisije Brčko distrikta BiH
- Preporuke venecijanske komisije, Venecijanska komisija, *Izveštaj br. CDL-AD(2010)004*
- USAID projekat pravosuđa, *Dijagnostička analiza integriteta pravosudnog sektora u BiH i mogućih rizika nastanka korupcije ili neetičnog ponašanja u pravosuđu*
- Strateški plan Visokog sudskeg i tužilačkog vijeća u BiH
- Zakon o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću u BiH
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće u Bosni i Hercegovini, *Desetljeće utemeljenja i rada Visokog sudskeg i tužilačkog vijeća u Bosni i Hercegovini*
- Zakon o plaćama i drugim naknadama u institucijama na nivou Bosne i Hercegovine
- European Judicial Systems Efficiency and quality of justice NO. 26.
- Ustav Bosne i Hercegovine
- Pravilnik o sistemu za automatsko upravljanje predmetima u sudovima (CMS)
- Pravilnik o sistemu za automatsko upravljanje predmetima u tužilaštvima
- Zakon o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini
- Transparency International BiH, *Sukob interesa u pravosuđu (pregled propisa i preporuke)*
- <https://istinomjer.ba/predsjednicka-pomilovanja-u-entitetima/>
- Poslovnik o radu Visokog sudskeg i tužilačkog vijeća u Bosni i Hercegovini
- Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine, *Alternativni analitički izveštaj o aplikaciji Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji 2018*
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće u Bosni i Hercegovini, *Kriteriji za ocjenu rada sudija u Bosni i Hercegovini*
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće u Bosni i Hercegovini, *Faze procesa imenovanja na pravosudne funkcije*
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće u Bosni i Hercegovini, *Pravilnik o podnošenju, provjeri i obradi finansijskih izveštaja sudija i tužioca*
- Zakon o centru za edukaciju sudija i tužioca u Federaciji BiH
- Zakon o centru za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj
- O centru za edukaciju sudija i tužioca u FBiH i RS, <http://www.fbih.cest.gov.ba/index.php/o-centru>
- Pristup sudskim predmetima putem interneta, <https://pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=16803>
- Međunarodna arbitraža u Bosni i Hercegovini, <https://www.international-arbitration-attorney.com/hr/international-arbitration-in-bosnia-and-herzegovina/>
- OSCE misija za Bosnu i Hercegovinu, *Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima (ARC)*
- Svjetska Banka u Bosni i Hercegovini, *Studija izvodljivosti: Poboľšanje upravljanja privrednim predmetima u Federaciji Bosne i Hercegovine*

Metodologija

Bosna i Hercegovina tek treba da ostvari status kandidata za članstvu u EU, predstoji nam niz ključnih zadataka i obaveza koje treba ispuniti na putu ka kandidatskom statusu. U našem istraživačkom fokusu je bilo ispunjavanje političkih kriterijuma – demokratije i vladavine prava - jer smatramo da je stvarni a ne samo formalan napredak u ovoj oblasti jedan od najznačajnijih preduslova demokratskog razvoja Bosne i Hercegovine. Istraživanje obuhvata šest oblasti: izbori, pravosuđe, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, mediji i reforma javne uprave, i svaka od njih će biti tretirana u posebnom dokumentu.

Oblasti se sastoje od niza podoblasti koji se tiču regulacije strateškog i pravnog okvira, institucionalnog, administrativnog i materijalnog kapaciteta kao i ostvarenih rezultata u praksi. Naše analize sadrže ocjene ispunjenosti kriterijuma do kojih smo došli sabiranjem i artikulisanjem stavova i procjena eksperata koji prate kvalitet implementacije EU standarda, kao i analizom sprovedenih normativnih i institucionalnih reformi i njihovih praktičnih rezultata.

Osnova za razvoj indikatora su ključne ocjene i preporuke iz izvještaja Evropske komisije i nove strategije proširenja definisane dokumentom „Kredibilna perspektiva proširenja i pojačana saradnja EU sa Zapadnim Balkanom”, ali i drugih međunarodnih izvještaja, komparativne studije i istraživanja, akcioni planovi, te brojni međunarodni standardi i prakse i drugi referentni materijali. Ukupan broj indikatora za sve oblasti je 237, dok smo oblast izbori ocjenjivali na osnovu 45 indikatora. Drugi dio istraživanja koji se odnosi na oblast pravosuđa, a toku rada konsultovali smo mišljenja 6 eksperata (predstavnici NVO-a, advokati, profesori i sl.).

Udruženje građana "Zašto ne?"

UG „Zašto ne?“ je organizacija koja se bavi kreiranjem sigurnog, zdravog, aktivnog, efikasnog i odgovornog BiH društva kroz jačanje građanske participacije, pospješavanje odgovornosti vlasti, promociju korištenja tehnologije i promociju društveno angažovane kulture na cijeloj teritoriji BiH zajedno sa drugim zainteresiranim grupama, organizacijama, institucijama i pojedincima. Aktivnosti UG "Zašto ne" su grupisane u sedam osnovnih programskih cjelina.

Provjera činjenica i promocija odgovornosti

Promovišemo odgovornost kroz provjeru činjenica izjavama političara i medija, kao i praćenje ispunjenja obećanja. Projekti u ovoj oblasti su: **Istinomjer** – praćenje odgovornosti nosioca javnih funkcija (www.istinomjer.ba) i **Raskrinkavanje** – praćenje odgovornosti medija (www.raskrinkavanje.ba).

Građanska participacija

Utičemo na jačanje učešća građana/ki u procesima donošenja odluka. Projekti u ovoj oblasti su: **Javna rasprava** – facilitacija debate o zakonima koji se donose u parlamentima između građana/ki i parlamentaraca/ki (www.javnarasprava.ba), **Pravo da znam** – portal za slanje zahtjeva za slobodan pristup informacijama (www.pravodaznam.ba), **Glasometar** – upoređivanje preferenci potencijalnih birača/ica sa partijama (www.glasometar.ba), **Moj porez** – informativni alat o tome koliko poreza plaćaju građani/ke (www.mojporez.ba), **Popravi mi školu** – mapiranje problema u obrazovnom sistemu BiH (www.popravimiskolu.org)

Praćenje rada vlasti i političkih procesa

Pratimo političke procese i predstavljamo ih javnosti. Projekti u ovoj oblasti su: **Istinomjer** – praćenje odgovornosti nosioca javnih funkcija (www.istinomjer.ba), **Regionalni indeks otvorenosti vlasti u šest država regiona** (www.opennessindex.actionsee.org),

Javna rasprava – facilitacija debate o zakonima koji se donose u parlamentima između građana/ki i parlamentaraca/ki (www.javnarasprava.ba), **Popis monitor** – monitoring popisa u BiH 2013. godine, **Inicijativa za monitoring EU integracija** – koalicija NVO-a za monitoring EU integracija (www.eumonitoring.ba), **Koalicija za otvorenu vlast u BiH** (www.ogp.ba).

Istraživanje i zagovaranje

Kreiramo i implementiramo različite istraživačke projekte sa ciljem uticaja na javne politike na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou. Projekti u ovoj oblasti su: **EU monitoring** – kroz Koaliciju za monitoring EU integracija i regionalni EU monitoring, **Koalicija ednakost** – koalicija za ukidanje etničke diskriminacije u BiH, **egionalni indeks otvorenosti vlasti** – kroz produciranje regionalnih mapa puta za institucije, Indeks otvorenosti opština u BiH, Istraživanje o širenju dezinformacija u medijima u BiH.

Promocija korištenja tehnologija

Promoviramo korištenje tehnologija od strane svih učesnika/ca u političkim i društvenim procesima. Projekti u okviru ove oblasti su: POINT konferencija – vodeća regionalna konferencija na temu političke odgovornosti i tehnologija (<http://point.zastone.ba>), DATA Academy – regionalni projekat edukacije o radu sa podacima, Organizacija događaja, hack-a-thona – do sada smo organizovali Tech-Camp Sarajevo, Community Boost_r Camp i nekoliko Hack-a-Thona.

Građanska edukacija o izborima

Informišemo građane/ke o izborima, promovišemo fer i slobodne izbore i poboljšavamo kvalitetu glasanja.

Projekti u ovoj oblasti su: Glasometar – upoređivanje preferenci potencijalnih birača/ica sa partijama (www.glasometar.ba), Istinomjer – praćenje odgovornosti nosioca javnih funkcija (www.istinomjer.ba), Čiste liste – portal za agregaciju informacija o svim nosiocima javnih funkcija koji učestvuju na izborima (www.cisteliste.ba), Raskrinkavanje – praćenje odgovornosti medija (www.raskrinkavanje.ba).

Tvornica znanja „Zašto ne“

Dijelimo iskustva i znanje te poboljšavamo kvalitetu rada drugih grupa i organizacija. Projekti u ovoj oblasti su: POINT konferencija – vodeća regionalna konferencija na temu političke odgovornosti i tehnologija (<http://point.zastone.ba>), MENA fellowship za aktiviste/kinje sa Bliskog Istoka, skaliranje platformi i znanja na druga podneblja: Istinomjer u Albaniji, Crnoj Gori, Makedoniji (<http://vistinomer.mk/>) i u Hrvatskoj (www.faktograf.hr), Javna Rasprava u Albaniji (www.konsultimipublik.al), Regionalni Index Otvorenosti u Egiptu, Libiji i Tunisu, kreiranje platforme za monitoring media u Egiptu (www.akhbarmeter.org) i rad na razvoju platforme za dokumentiranje masovnih pogubljenja u Egiptu kao i POINT Iraq konferencija 2018.

Iz svega ovoga, jasno je da je ova publikacija nastala iz dugogodišnjeg iskustva u radu na EU integracijama, izborima, odgovornosti vlasti, a sve kroz istraživanja, zagovaranja, praćenje rada institucija i vlasti, te promociju demokratije. UG „Zašto ne“ tijesno sarađuje i sa drugim lokalnim i regionalnim organizacijama koje se bave ovim pitanjima, te je jedna od najvažnijih regionalnih organizacija u tom smislu.

PROCJENA NAPRETKA BOSNE I HERCEGOVINE
U ISPUNJAVANJU POLITIČKIH KRITERIJUMA
U PREGOVORIMA SA EU

DRUGI DIO: **PRAVOSUĐE**

AUTORI/KE: EDIS FOČO, AIDA AJANOVIĆ,
TIJANA CVJETIČANIN

ILUSTRACIJA I PRIJELOM: DEJAN BATRIČEVIĆ

